

A magkereskedelem törvényes keretei és a magvak használati értéke

írta: Ijjász Ervin.

A vetéssel való mesterséges erdőtelepítés és a csemete-nevelés sikere legnagyobbbrészt az elvetett mag tulajdonságától függ. Természetes ennélfogva, hogy a vetőmagvak beszerzését a legnagyobb körültekintéssel kell végeznünk. A vetőmagvak jó, vagy rossz tulajdonsága már magában hordja munkánk sikerét vagy sikertelenségét.

Az erdőgazda vetőmagszükségletét leggyakrabban kereskedőtől szerzi be. A magbeszerzésnek ez a módja nagy gyakorlati jártasságot és szakértelmet követel, mert egy rossz vásárnak sokszor kellemetlen következményei lehetnek. A magkereskedők elsősorban üzletemberek és csak másodsorban olyan szakemberek, kiknek üzleti tevékenységét a fennálló törvényeinken kívül még a szakember erkölcsi törvénye is irányítja.

Mint tudjuk, a vetés sikere elsősorban az elvetendő mag származásától és jóságától függ. A magvak jósága pedig az érettség fokának, a súlynak és nagyságnak a függvénye. Minél frissebbek és érettebbek a magvak, annál jobb csiraképeséggel rendelkeznek; minél nagyobbak és súlyosabtak, annál tökélete-sebb és erőteljesebb magcsemetét adnak.

Vásárlásainknál tehát hasznos előre kikötni a beszerzendő fafaj magjának származását, mennyiségét és a magvak minőségét csiraszázalék alapján. Mindezeknek a tulajdonságoknak a kikötése ellenben még csak a vetés sikerét garantálja, de még távolról sem bizonyítja azt, hogy a kikötött egységárral ténylegesen a megvett magot fizetjük-e. Fontos tehát még a magvak tisztaságát is kikötni, mert ennek fokától függ a magvak használati értéke, ill. a vetőmagvak kikötött, vagy szavatolt tulajdonságaiban mutatkozó hiány pénzbeli értékelése.

A vetőmagvak forgalomba hozatalának módját nálunk az 1895. évi XLVI. t.-c. és az erre vonatkozó végrehajtási rendelet tartalmazza. A törvény külön nem tárgyalja az erdei famagvak kereskedelmét, hanem a „mezőgazdasági termények, termékek és cikkek közforgalmára” vonatkozó rendelkezések erdőgazdasági vonatkozását a 8. §. 6. pontjában adja meg, melyben kimondja, hogy e törvény határozmányai alá esnek a „gazdasági, erdészeti és kertészeti vető- és fűmagvak” is. A 8. §. 6. pontja pedig szabályozza „az erdei magvakat is, melyek termelés céljára iparszerűen forgalomba hozattak, illetve kínáltatnak vagy árultatnak.”

A fenti törvény nemcsak a magvak hamisítását tiltja, hanem a 4. § harmadik bekezdésében kimondja, hogy tilos ezeket „oly elnevezés alatt, vagy oly megjelöléssel árulni, illetve forgalomba hozni, mely azokat természetük és származásuk szerint meg nem illeti.” Tehát tilos a magvakat más név alatt és olyan megjelölésekkel ajánlani (nagyobb csiraképesség, vagy tisztaság), amely a valósággal ellentétben van.

Az 5-ik § 1. pontjának e) bekezdése pedig leszögezi, hogy a hamisítás fogalma alá esnek azok a szállítások is, amelyek a fogyasztóközönség, vagy vevő becsapásán alapulnak. Nevezetesen „ha azok annál a megjelölt használati értéknél, mellyel kínáltatnak, illetve árultatnak, csekélyebb értéktartalommal szállítatnak, illetve árultatnak, vagy hozattak forgalomba, ha ugyan erről a vevő előzetesen tudomással nem bírt, ha azt nyilvánvalóan fel nem ismerhette. „Vagyis a leszállított magvaknak ugyanolyan értéktartalommal kell rendelkezni, mint amit az eladó vagy kereskedő kikötött, ill. szavatolt.”

Az 5. § 2-ik pontjának b) bekezdése kihágásnak minősíti (1895:XLVI. 3. §.) „és amennyiben a cselekmény súlyosabb büntetés alá nem esik, két hónapig terjedő elzárással és 600 koronáig terjedő pénzbüntetéssel” sújtja azt a cselekményt, amely a magvakat ugyan „nem hamisított minőségben, azonban oly származási hely vagy vidék megjelölésével árultatnak, vagy hozattak forgalomba, mely helyről vagy vidékről valósággal nem származnak.” Másszóval, nem szabad a magvakat a tényleges származási helyétől eltérő származási megnevezés alatt forgalomba hozni.

A 8-ik § 6. pontja továbbá kimondja, hogy „a vető és fűmagvak (értve alatta az erdei famagvakat is) csakis az eladó nevének, az illető mag fajának, illetve válfajának és származásának (ha ehhez valamely tulajdonság van kötve), valamint az illető mag tisztaságának (súly szerint) %-ban, úgyszintén csirázóképességének (szemek száma szerint) %-ban való határozott megjelölése mellett hozhatók forgalomba. Ha a mag válfaja vagy származása az eladó előtt ismeretlen, ezt különösen kijelenteni, illetve megjelölni tartozik. A tisztaság és csirázóképesség % számai külön-külön meghatározott számmal jelölendők; tehát pl. a tisztaság ekként: 85—90 %, nem jelölhető.”

A végrehajtási rendelet ezen §-a tisztán előírja a vetőmagvak forgalomba hozatalának módját és kiköti a magvak nevének, származásának, tisztaságának és csiraképességének pontos megjelölését. A magvak származásának feltüntetését ugyancsak anynyiban tartja fontosnak, „ha ehhez valamely tulajdonság van kötve.” Erdei famagvakra nézve a törvény ezen rendelkezése roppant fontos, mert mint tudjuk, hazai viszonylatban különösen a fenyőféléknél (erdei fenyő) bír ez mélyreható következményekkel. Sajnos, a gyakorlatban ma még nem sokat törődnek e kérdéssel és nem fektetnek különös súlyt a kereskedőktől beszerzett magvak származására.

A magkereskedelem a magvak tulajdonságait, vagy az idézett törvény, ill. rendelet értelmében jelöli meg részletesen, vagy áruját „prima termés”, „legjobb minőségű”, „kifogástalan”, „elsőrendű”, „legelsőrendű” megjelölésekkel hozza forgalomba. Ezen kívül a magvak tulajdonságainak megjelölésére még nagyon sok kifejezést használ, aminek értelme még nincs szabályozva és csak tévedésekre, félreértésekre adhat okot. Pedig — mint alább látni fogjuk — az árkülönbözetszámításoknál mindig a vetőmag tulajdonságainak az eladó részéről történt megjelölése az irányadó.

A vetőmagvizsgáló állomások a kereskedelem sokféle elnevezéseiben úgy teremtenek rendet, hogy „kifogástalan”, „legjobb minőségű” árút az „államilag ólomzárható” magvak kategóriájába sorozzák, a „prima termés”, „elsőrendű”, „legelsőrendű” szállítmányok alatt pedig a legjobb minőségű vetőmagvat

értik és szakvéleményeiket ilyen értelemben adják meg.

A vetőmagvaknak a kereskedők által szavatolt tulajdonságaiban a magkereskedelemre vonatkozó törvény bizonyos eltéréseket enged meg, melynek határát a végrehajtási rendelet 8. §-ának 6. pontja a következőképpen írja elő „a vető- és fűmagvaknak az eladó részéről kötelezően megjelölt és ezzel biztosított legkisebb tisztasági és csirázóképességi %-ára való ellenőrző vizsgálatoknál úgy a tisztaságban, mint a csiraképességben külön-külön mutatkozó 5%-nyi hiány meg van engedve. Ha pedig a vizsgálat esetleg a tisztaságnál a fentinel nagyobb hiányt, a csiraképességnél ellenben a biztosítottnál nagyobb %-ot találnak, vagy megfordítva, ezen esetekben a biztosított legkisebb tisztasági és csirázóképességi %-ok számainak 100.-l osztandó szorzatával szemben a vizsgálat által talált két száma'at ugyane számítani eredménye a fűmagvaknál 10%-nyi, a többi magvaknál pedig 5%-nyi hiányt mutathat.”

A törvény megjelenése óta szerzett tapasztalatok, valamint az elméleti számítások azt mutatják, hogy a törvény által megengedett hibaeltérés a magvak tulajdonságán alapuló tényleges szükségletet nem fedi teljesen. Az árkülönbözeti megtérítések kiszámításánál ezért a gyakorlati élet a hibaeltéréseket a vetőmagvak tényleges tisztíthatósági mértékének és csirázóképességének figyelembevételével állapította meg, külön a tisztaságra és külön a csiraképességre.

A megengedett hibaeltérés tisztaságban:

90%-nál alacsonyabb tisztaságú magvaknál	3%
90—96.9% „ „ „	2 „
97% vagy nagyobb „ „	1 „

A megengedett hibaeltérés csiraképességben:

46—54% szavatolt csiraképességnél	10%
55—74 „ „ „	9 „
75—84 „ „ „	8 „
85—89 „ „ „	7 „
90—94 „ „ „	6 „
95—99 „ „ „	4 „

Meg kell azonban jegyeznünk azt, hogy ezek a hibaeltérések csak az árkülönbözeti megtérítéseknél esnek számításba, míg a

törvény kihágási eseteiben történő ellenőrző vizsgálatoknál a végrehajtási rendeletben előírt megengedett eltérések az irányadók.

Ha már most azt tapasztaljuk, hogy a vásárolt vetőmagvak legkisebb tisztasági és csiraképességi %-a alatta van az eladó részéről szavatolt tisztasági és csiraképesség %-ának és a fennálló eltérés a megengedettnél is nagyobb, ebben az esetben meg kell állapítanunk a megvásárolt mag szavatolt és tényleges használati értéke közötti különbséget, melynek pénzértékét az eladó köteles megtéríteni, vagy minden kártérítési igény nélkül tartozik az árút visszavenni.

A vetőmagvak garantált használati értékét megkapjuk, ha a mag tisztaságát a csiraképességgel szorozzuk és 100- l elosztjuk. Vagyis a használati értékét $G_{he} = \frac{T \times Cs}{100}$

A szállított magvak használati értékének kiszámításánál már figyelembe kell vennünk a megengedett tisztasági és csiraképességi hibahatárokat is. $Sz_{he} = \frac{t+1 \times cs + 1}{100}$

A_{kp} = árkülönbséget pénzértéke

Sz_{he} = szállított magvak használati értéke

t = szállított magvak tisztasága

cs = szállított magvak csiraképessége

l = a megengedett tisztasági, ill. csiraképességi eltérés.

A garantált használati érték pénzértékét pedig úgy kapjuk meg, hogy a magvak vételárát elosztjuk ennek garantált használati értékkel $G_{hép} = \frac{A}{G_{he}}$

$G_{hép}$ = a garantált használati érték pénzértéke

A = a szavatolt vetőmag vételára

G_{he} = a garantált használati érték.

Az árkülönbséget, ami a garantált és a szállított magvak között fennáll, megkapjuk, ha az ajánlott és a szállított áru használati értékének különbségét megszorozzuk a garantált használati érték pénzértékével. $A_{kp} = (G_{he} - Sz_{he}) \times G_{hép}$

G_{he} = garantált használati érték

Sz_{he} = szállított használati érték

$G_{hép}$ = garantált használati érték pénzértéke.

Nézzük már most ezen képletek alkalmazását. Tegyük fel,

hogy egy kereskedőtől 5 q erdeifenyőmagot vásároltunk q-ként 500 P árban. A kereskedő 90%-os tisztaságot és 80%-os csiraképeséget garantált. A magvak garantált használati értéke

$$G_{he} = \frac{90 \times 80}{100} = 72. \quad \text{A garantált használati érték P-ben}$$

$$G_{hep} = \frac{500}{72} = 6.94 \text{ P.}$$

A magvakat átvétel után megvizsgáltuk és megállapítottuk, hogy a tényleges tisztasága 85%, a csiraképesége pedig 70%.

$$\text{Akkor az Szhe} = \frac{85 + 3 \times 70 + 9}{100} = \frac{88 \times 79}{100} = 69.52.$$

Az árkülömbözet pénzértéke

$$A_{kp} = (72 - 69.52) \times 6.94 = 2.48 \times 6.94 = 17.21 \text{ P.}$$

A szállított áru tehát q-ként 17.21 P-vel kevesebbet ér az ajánltnál. 5 q-ra átszámítva: $17.21 \times 5 = 86.05 \text{ P.}$

Az árkülömbözet kiszámításánál a német Verband der landw. Versuchsstationen a Rodewald-féle képletet ajánlja, mely a következő:

$A_k = \left(A - \left[\frac{t+1}{T} \times \frac{cs+1}{Cs} \times A \right] \right) G.$ A képlet jelei a fentiekkel azonosak.

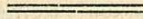
$$\begin{aligned} \text{Példánkra alkalmazva: } A_k &= \left(500 - \left[\frac{80+3}{90} \times \frac{70+9}{80} \times 500 \right] \right) \times 5 = \\ &= (500 - [0.977 \times 0.9875 \times 500]) \times 5 = (500 - 482.74) \times 5 = \\ &= 17.26 \times 5 = 86.30 \text{ P.} \end{aligned}$$

Amint példánk eredménye mutatja, mindkét képlet egyaránt alkalmas az árkülömbözetszámításokra és végeredményben a két számítási mód között csak lényegtelen eltérés van. A Rodewald-féle képlet használatánál azonban ajánlatos a német Verband által megállapított tisztasági és csirázási hibaszázalékokat alkalmazni. (Landw. Vers.-Stat. LXXII. (1910.) köt. 391—392. old.)

Mindezekből láthatjuk, hogy a magvak használati értékét legfőképpen a tisztasági és a csiraszázalék befolyásolja, amiért roppant fontos, hogy a magbeszerzéseknél erre nagy súlyt fektessünk. Vetőmagvásárláskor követeljük meg a mag csiraképeségének és fenyőféléknél a származásának határozott megjelölését, amire az 1895. évi XLI. t.-c. végrehajtási rendeletének 8. § 6. pontja értelmében minden kereskedő köteles. Felhasználás előtt pedig állapítsuk meg a beszerzett magvak tényleges tiszta-

ságát és csiraképességét, amit minden különösebb felszerelés nélkül minden szakember maga is elvégezhet.

Amennyiben pedig a magvak megállapított és szavatolt tulajdonságai között nagyobb eltérések mutatkoznak, vagy egyéb okokból magvaink tulajdonságáról hivatalos bizonyítványt akarunk szerezni, akkor forduljunk az ellenőrzésre hivatott erdészeti kísérleti állomás erdei magvizsgáló intézetéhez, vagy a budapesti m. kir. állami vetőmagvizsgáló állomáshoz.

Magyarország erdeinek sajátosságai.

írta: Kovácsik Dezső erdőmérnök.

A Föld felületén létezett hajdankori őserdők — miként ez ismeretes — évszázadok folyamán az emberi munkáikodás által a magasabb művelődéssel bíró országokban erdészeti művelés alatt álló ú. n. „kultúr”-erdőkké alakították át.

Hogy az őserdőknek, mint természeti látványosságnak minő képük lehetett, azt elképzelni nem vagyunk képesek, mintahogy a képzelet legtöbbször más, mint a valóság. Csak aki a még meglevő őserdőmaradványok egyikét-másikat megtekintette, alkothat magának némi halvány fogalmat a letűnt kor őserdőrengetegeiről.

A jelenkor erdészeti művelés és kezelés alatt álló erdőségei *mint látványosság változatos képet* nyújtanak a Föld felszínén.

Ez a változatosság megnyilvánul egyfelől *az erdők összetételében* (fafajok), másfelől *a különböző erdőalakokban*, valamint *a fák korában* is.

A Föld egyes tájainak jellegét — ha az építményektől eltekintünk — egyfelől a domborulati viszonyok (hegy, völgy, domb, halom és róna), valamint a vizek, másfelől a növénytakaró adja meg.

Elsősorban az erdő magas fanövényzete adja meg valamely táj jellegét, habár az alacsony növésű (mezei) növényzet is nem kis mértékben hozzájárul a táj képének kiegészítéséhez.